

Epistolari inèdit

TONI CATANY

L'epistolari entre Baltasar Porcel (Andratx, 1937 - Barcelona, 2009) i Llorenç Villalonga (Palma, 1897-1980) descobrirà la fecunda relació, i la influència mútua, entre dos gegants literaris. El Grup 62 té previst de publicar-lo abans de finals d'any. N'oferim aquí un mínim tast de cinc cartes reveladores, datades el 1970. Villalonga escriu una de les missives en castellà, que hem respectat, igual com hem deixat intacta l'ortografia. Llengua, literatura, interioritats del món editorial... el diàleg és franc, desinhibit, interessantíssim

DIÀLEG DE GEGANTS

418. Villalonga a Porcel 26 de maig del 1970

Estimat Odín:

Per la teva del 22 veig que no t'havien arribat encara els escrits que t'adjunt, per si s'haguessin perduts.

És cert, com dius, que Castella imposà el castellà i jo esperava que algú hi fes al·lusió després del meu article «*En pro de la cultura catalana*» del dia 20, i en efecte, en Ferret «ha picat» reclamant *el derecho humano* (com si jo l'hagués negat) a estudiar la gramàtica de la llengua de su niñez, cosa en la que m'agradà poder-li donar la raó en la *Carta Abierta* publicada dia 23, que tú no podies conèixer, naturalment, en la teva del 22. Aviat serà un fet el català a les escoles, però, és clar, els efectes no es veuran fins d'aquí anys; entre tant, li deia, quedan en pie todos los argumentos de Porcel. ¿No és així més «espectacular», recolzar, en

certa manera, els teus arguments amb els seus?

Sí, contra mí s'han enfadat, però lo que sembla venir-lis de nou és que J[oa]n Fuster i tu, i tants d'altres, siau bilingües; en canvi lo que els irrita de mi és que, bons o dolents, hagi escrit 20 volums en català. Quin embull, Déu meu! Perquè a mi lo que empot extranyar és que ells, que no admeten el bilingüisme, el practiquin escrivint en castellà, quean *D[iario] de Mallorca* els ho publicaria en mallorquí.

Tot això és còmic. Jo, estimat Odín, ja no m'hi enfat, i dic ja perquè aviat no seré d'aquests barris, cosa que em dóna serenitat per riure'm del món i de la bolla. Déu me deixi temps d'acabar *La Lulú* i la 3ª encarnació de Flo La Vigne.

Conec un poc, no gaire, el sud francès, Perpinyà... A la frontera hi ha es poblet, Vilallonga, d'on sortirem noltres. No l'he vist mai i ja no el veuré.

No et vull cansar ni cansar-me. Et desig

molta de sort i sé que la tindràs. Te podria dir moltes de coses. Disposa de mí.

LLORENÇ

Un capellà ha vengut avui a mostrar-me un article de *Tele/Estel* o *[Tele]Exprès*, en què et comparen a «*Lecandru*» Lerroux, demagog i avar. L'enviaren a la revista *Lluc*, però m'ha promès que no el publicaran. També et diuen burgès. No poden suportar que guanyis dotbers, però tenen el cor tendre: si et morissis de fam et compadirien molt.

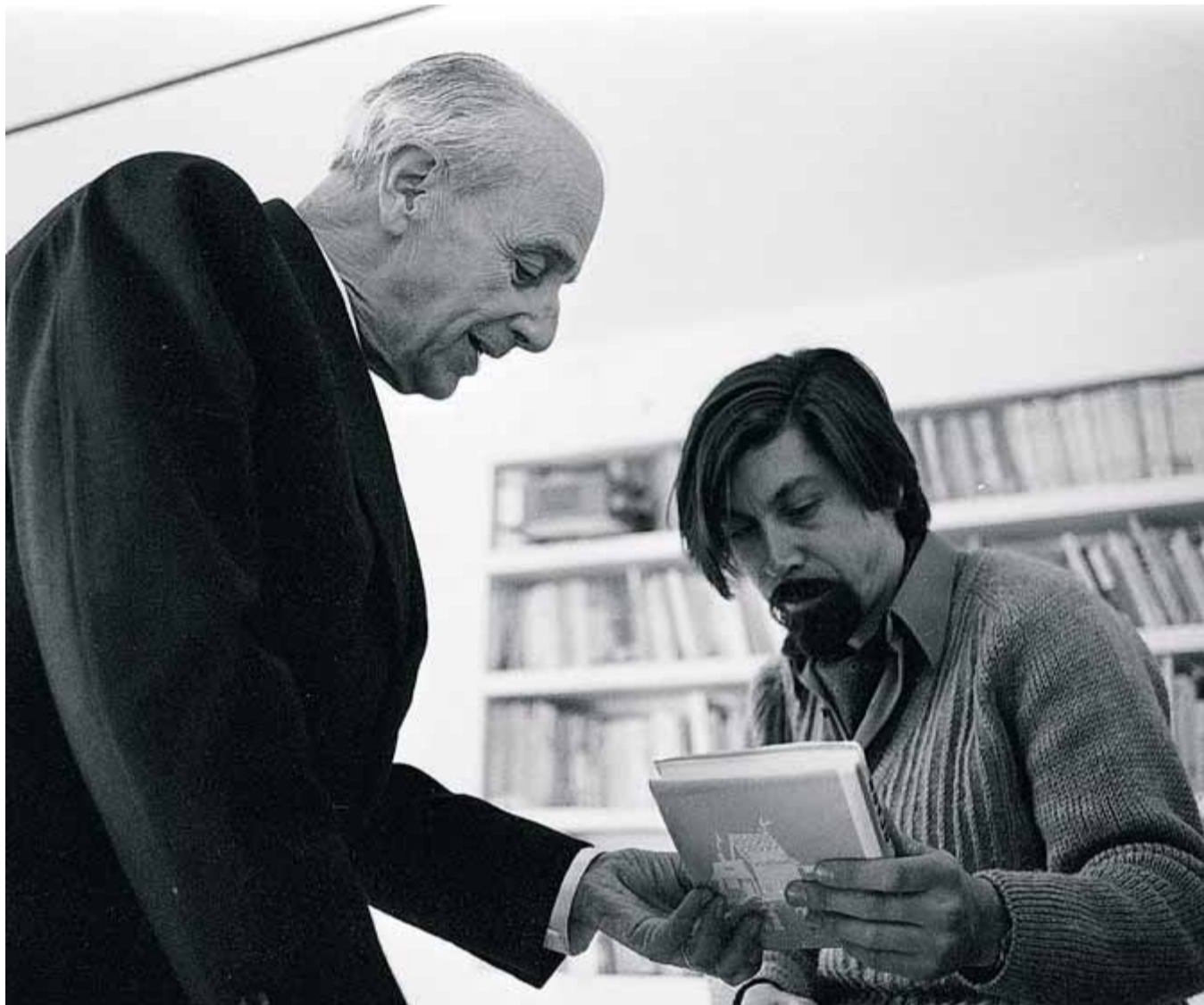
419. Porcel a Villalonga Barcelona, 28 de maig del 1970

Estimat don Llorenç:

No sé per què, però el seu pessimisme em sembla que és més degut a un estat d'ànim que a una situació real. Ja sé, és

clar, que puc estar equivocac. Però aquests elements d'irracionalitat que ens brosten m'inclinen cap aquí... Aquest estiu aniré uns dies a Binissalem, amb vostè. En tenc ganes, també. Pens que podem seure davall dels arbres del jardí; tan fondo, tan a prop dels camps plens del cant de cigales. Me'n record, encara, d'aquell estiu: feia un sol enlluernador, i a l'ombra fresca s'hi estava bé. Tenia la mateixa frescor, la mateixa llum clara i somorta, que una cova, aquella ombra... També vam anar a un hort on hi havia una bassa fonda, verda. En mí sempre han tingut una gran influència, els ambients, els paisatges.

De tots els comentaris que puguin fer sobre l'ús del castellà, me'n faig trons. He pensat molt, he viscut, aquests anys, i crec tenir unes idees bastant clares sobre el que sóc i el país que visc. Com tampoc

VE DE LA PÀGINA ANTERIOR

em preocupa si *Lluc* reproduïx algun dels articles en què m'han atacat -i profusament-: al *Diario de Barcelona*, la *Soli*, *Tele/exprés*, *Tele/Estel*, etc.- pels meus atacs a la burgesia. De cada dia em trob més lluny d'aquesta gent egoïsta, abocada a la opulència del consum. Amb això -el lluç...- torn [a] esetar més a prop de vostè que fa cinc anys. Tampoc no em preocupa que m'ataquin: vull defensar les meves idees, i cada dia més, com més fort -és un dir, però també una exactitud- em trob. I és curiós: com més m'he trobat a mi mateix, com més «he triomfat», més lliure em sent i més obert veig el futur davant meu. Podria semblar que havia de passar el contrari, que com més bé m'anessin les coses, més m'havia d'integrar a la societat dels que dominen i triomfen.

M'agradarà veure aquest estiu el que tenguí fet de *La Lulú* -quin títol més horrible!- Jo tenc començada una novel·la sobre la meva adolescència a Palma, els anys que hi vaig viure i el món d'allà. Se titula *Les aus del paradís*. Hi surt molt vostè. Hi treball poc, però, perquè altres feines m'entretenen. Feines literàries, com els articles i la preparació de la versió castellana de les meves novel·les, ja que me les han comprat totes, entre Destino, Seix Barral i Plaza i Janés. I sobre el dia 9 n'aniré cap a París, per fer el llibre dels anarquistes. Hi estaré. [Carta incompleta]

420. Villalonga a Porcel Palma, 31 de maig de 1970

Querido Odín:

Pensar en la muerte no es pesimismo, sino realismo, pues todo tiene su desen-

Les imatges d'una trobada reconciliadora

El fotògraf Toni Catany no recorda amb exactitud la data en què va fotografiar Llorenç Villalonga i Baltasar Porcel. Sí que en recorda el motiu: una entrevista de l'autor de *Solnegre* al de *Bearn*. I podria ser la de *Destino* (1967) o la de *Serra d'Or* (1970). El lloc de les imatges és la casa de Villalonga a Palma, al carrer Estudi General Lul·lià, 15. Aquí els veiem a les golfes de la casa noble dels Villalonga, regirant llibres. "Vam anar a veure en Villalonga perquè estava emprenyat amb en Baltasar. Feia temps que no s'havien vist i en Baltasar va pensar que una manera de fer les paus seria una entrevista", explica Catany. El fotògraf diu que Villalonga no volia fotos i que estava molt "tibat". Porcel el va convèncer. "A ell sí que li agradava que li fessin fotos".

lace o sea su «catástrofe» (como llamaban los clásicos al desenlace) sin ningún sentido peyorativo.

Agradezco tu gestión de ir a París. No iré, pero celebro de veras que me lo hayas propuesto. Gracias.

Coincidimos en cosas muy fundamentales. Las divergencias aparentes provienen, acaso, de que he sido encasillado

como «reaccionario». Si ser reaccionario significa recordar algo con gusto, lo soy; pero si significa «querer repetir» el pasado, es una majadería. ¿Qué haría yo ahora en la residencia de Torrero, donde estudiaba? Los veinte años sólo se tienen una vez. Las civilizaciones nacen, crecen, mueren y resucitan, y así hasta que el sol se apague. Proceso cíclico, com el «lluç». El individuo, muerto, «parece» en cambio que ya no resucita.

La actual burguesia de consumo, o de despilfarro, dará un estallido. Los hippies son importantes como síntoma. Tal vez entre nosotros resulten incomprensibles, pero, gentes que han vivido en California aseguran que allí están justificadísimas sus reacciones.

Será interesante tu libro sobre anarquismo y espero hallar en él algunas respuestas. Por ejemplo, hasta ahora lo que triunfaba era el socialismo: seguros sociales, Asistencia médica, etc. ¿No es esto lo contrario al anarquismo?

Espero cumplas tu promesa de pasar unos días en Binisalem, pero soy un egoísta, querido: ese jardín que describes, ya no existe. Quiero decir, que aún cuando haya los árboles, cipreses, etc., lo verás de otro modo, porque lo has ido revalorizando en tu recuerdo. Como yo con los bosques de *Bearn*. Quedarás defraudado.

Haces bien en no escuchar a los que te ladran. Yo no escuché nunca a nadie. *La gran batuda*, que es la *Mort de Dama* de hoy, ha disgustado, por irreverente, tanto como disgustó *M[ort] de D[ama]*. La novela sobre tu adolescencia y el ambiente de aquella Palma (del que yo formé parte) me interesará enormemente. Tú eres aún muy joven, pero lo único real y positivo es

el recuerdo: después de tu baronesita de *Château Mithri*, coincidimos también en esto.

Te explicaré que vino ayer otro emisario de revista para enseñarme un largo y confuso escrito de Jaime Vidal contra Molas y contra mí. Estoy cansado y temo cansarte. El escrito es bilioso, de mala bava, inexacto, latosísimo, largo... Querían saber si yo me enfadaría en caso de publicarlo, y si quería modificar algo. Contesté que no quiero saber nada de tales asuntos. Jaimito asegura que mi hermano Miguel murió de «parálisis general progresiva» (es decir, sífilis) cosa falsa y que además no interesa a nadie; que Molas le plagió, que yo soy un «snob», vano y orgulloso (sin embargo, le trato a él) etc. Ignoro que mosca le ha picado. Bueno, adiós y escríbeme desde París. Un afectuoso abrazo.

LORENZO

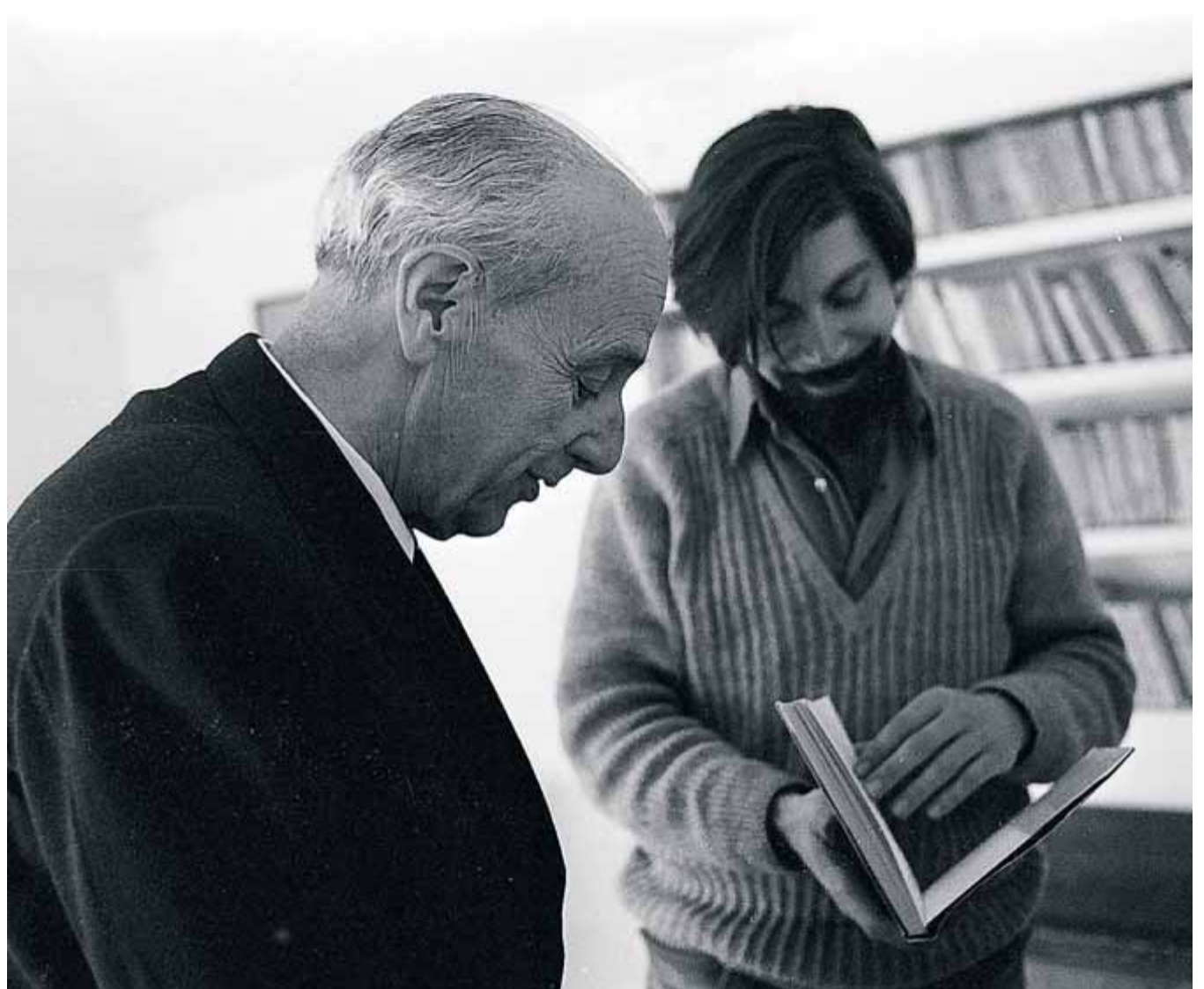
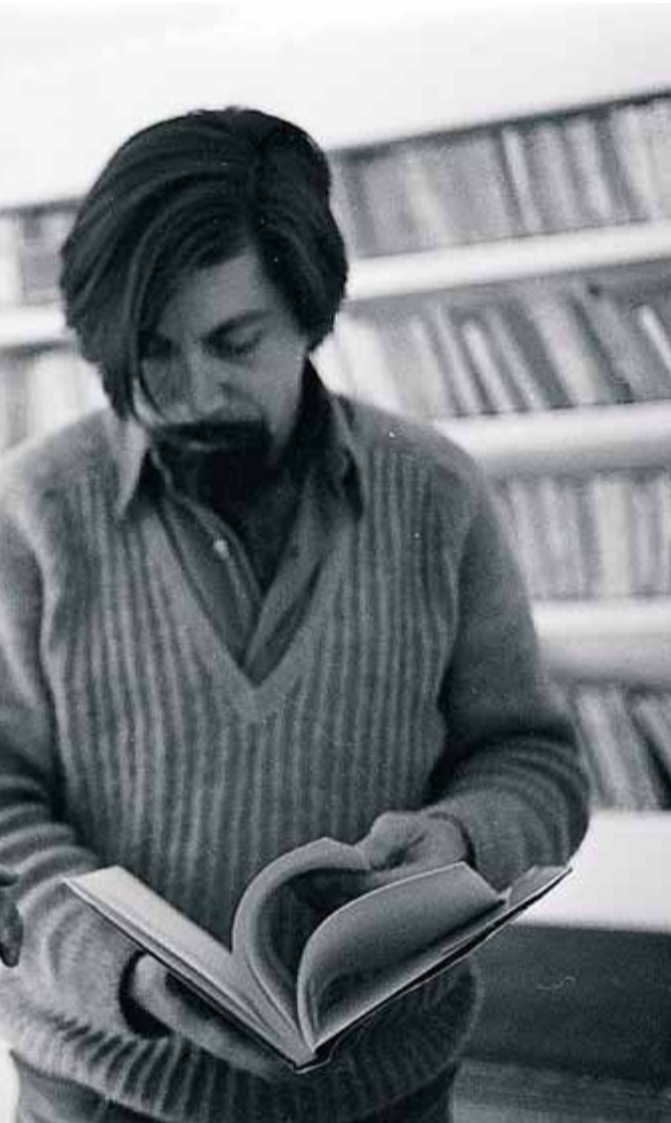
421. Villalonga a Porcel Palma, 26 de juny del 1970

Estimat Odín:

Acab de rebre la teva del 22.

Ja que vius devora, entre a veure el pati de l'Hôtel Dieu. Quan jo hi estudiava el creia Renaixement autèntic. És un pastiche del XIX, però ben realitzat. ¿Has vist la *S[ain]te Chapelle*? A prop hi dinàreu Flo la Vigne i el Narrador. A l'île St. Louis, també veïnat teu, hi visqué a un vell hotel vengut a menes madame de Chanteloups, de *La gran batuda*.

Crec exacte lo que dius que París sembla repetir-se en art, en lletres, i no saps com m'agrada coincidir amb el teu modo

TONI CATANY

de pensar. Es tot l'occident, crec, que periclitada. En temps del meu oncle Gabriel Alomar es podia encara tenir fe en el liberalisme. Avui, el socialisme -del qual, dins la nostra civilització, no se'n pot prescindir- està matant la llibertat individual. No es estrany que hi hagi *hippies* (protesta passiva) i anarquistes (protesta activa). Però acabar amb el socialisme significaria tornar a un primitivisme a la Rousseau que potser mai no ha existit. Tú me digues que els anarquistes són «purs». Ben intencionats els hi crec, però també ho fou Lluís XVI, pobre homo, i mira quin desastre...

Tornant a n'això del possible esgotament de la cultura actual, recordo lo que li digué a Ortega un pintor abstracte: «Sí, a nosaltres ens ridiculitzen, però què faria vostè si tingués vint anys i un pinzell a la mà? ¿Pintar com Velázquez?». Tenia raó aquell pintor, sols que era una raó desolada, un esgotament... Avui no es pot pintar com Velázquez o com Rubens, perquè «ja està fet». Però no es pot «pintar» com Miró, perquè Miró no «pinta» res. Després d'una gran catàstrofe i després d'un nou paleolític, podrà tal volta tornar un nou renaixement i una nova Aina Cohen podrà semblar-nos, podrà entabanar amb els seus versos.

[Josep] Melià donà ahir una conferència en castellà i avui n'ha de donar una altra a no sé quin local, explicant per què ha escrit el seu últim llibre en castellà. No he pogut anar-hi. Ara reb una carta de [Joan] Sales que em diu: «Per aquí tot són males notícies: després d'Edicions 62, ara és Tàber que fa fallida amb un descobert de milions; pel que fa a *Tele-Estel*, en el darrer número ja anuncia que pleguen».

Lara sembla que tampoc no vol concedir el Premi Lluís per novel·la catalana. Però segurament tu estàs enterat d'aquestes coses. Aquí la revista *Lluc* demana al·moïna, com l'*Auditorium*, però no crec que ni un ni altre es salvin. Ara m'han dit que *Lluc* publicarà un escrit de'n Jaume Vidal contra mí, en el que diu que el meu germà Miquel morí sifilític i que a mí no em poden suportar les esquerres, ni les dretes, ni els catalans. I que som agnòstic. Supòs que no parla de sí tenc o no es nas gros. Pot interessar tot això?

Molt m'agradaria veure-te aquest estiu. Sa nostra cuinera se'n va a Roma dia 27 d'agost i com na Maria no sap cuinar, i els altres tampoc, (si jo fos americà sabria o voldria al manco escurar es plats) tornarem a Ciutat per 15 dies, ja que a Binissalem hauríem de viure de cafè amb llet. Però tot es juliol i casi tot s'agost serem allà.

La Lulú va envant. El rei de Noublia (de *La gran batuda*) ha convidat Flo la Vigne perquè escrigui un llibre a favor dels anarquistes («pour taquiner» els seus ministres). Lo que vol Miquel II és que els anarquistes tornin el govern i el parlament (enemics del rei) per ell, després acabar amb els anarquistes i amb Flo, ajudat pels militars, que intentaràn posar ordre. Però aquest pic la jugada li sortirà malament a Miquel II... Bé, ja en parlarem.

Aquesta carta és, com veus, incoherent. I massa llarga. Però la novel·la crec que va millor, perquè la retoc més, i perquè els dies que no estic bé no escric. Cordialment

LLORENÇ

422. Porcel a Villalonga

París, 13 de juliol del 1970

Estimat don Llorenç,

Demà és festa nacional francesa. Hi ha molt bullici, coets, llum, per tot. Ha fet sol, avui, un dels pocs dies assolellats d'aquest estiu. He passejat per les vores del Sena, prenint-lo. M'agrada viure aquí, a la *rive gauche*, davant del riu. I he anat uns dies pels castells de la Loire, Chenonceaux, Amboise, són esplèndits. ¿Coneix tot allò? És un paisatge suau, verdíssim, i a mí m'agraden els corrents d'aigua.

Conec la S[ain]te Chapelle i l'Hôtel de Dieu: no m'agraden gaire. I vaig estar a punt, com Mme. De Chanteloups, de viure a un hotel tronat de l'Île de St. Louis. És un lloc molt agradable, sedant i bell. És el mateix paisatge, gairebé, que tinc des del meu estudi, amb Nôtre Dame davant. Aquí hi ha una mica més de renou, però. Amb l'avantatge del centre del Quartier Latin, amb la seva animació juvenil i multicolor.

Pràcticament no faig més que treballar en el meu llibre, la vida d'un anarcosindicalista com ja sap. Serà una espècie d'història al revés: veure una societat, la seva història política, la seva moral, el seu sistema establert, des de l'altre costat: el que no té ni li interessa res d'això i vol capgirar-ho tot, dur a la pràctica una revolució permanent de llibertat, d'igualtat. I tot i no partint de combinacions polítiques i econòmiques, sino de la vida per ella mateixa, amb força i ingenuïtat. El personatge del meu llibre -en rigor, una biografia- ho ben fot així. I va contant cronològicament la seva vida. Serà un llibre de narració directa, de fets. Ja

n'he escrit una trentena de pàgines. I tinc gravades cintes magnetofòniques on hi ha uns 400 folis -en brut, es clar.

Segurament tindrè problemes, i greus, de censura. Ja veurem, però. De moment, no hi vull pensar.

No sabia res de les notícies que em dona de «quiebres» editorials i revisterils. És tan precària la vida al nostre país! De cada cop m'interessa menys. Fins i tot he perdut part de l'interès que abans tenia d'intervenir-hi a través de la premsa.

Estic content que la seva novel·la marxi. ¿No li podria, però, canviar el títol? És tan horrible...

Jo no sé ben bé quan tornaré a Barcelona -almenys hi seré uns deu dies més- ni quan aniré a Mallorca ni per quin temps. Per una sèrie de raons, tinc els plans una mica confusos -cosa no habitual en mí. Però el que és segur és que aniré alguns dies amb vostè. Ja l'avisaré. I tinc en compte que a finals d'agost seran a Palma.

M'agradarà llegir, llavors, la seva novel·la. O una part.

Una cordial abraçada,

BALTASAR

(Amb lletra de Villalonga s'hi llegeix:) «Cada uno tiene sus sabores» (sabores o bé olores)

La Lulú llegeix les seves cartes i se va enamorant de Flo perquè no les entén.

Les cartes són embrollades, contradictòries, taxatives, abstractes i segures, sagrades. A voltes dialèctiques, a voltes sofisticades... Què importa! D'elles s'entenia el to... La lletra era contradictòria, misteriosa, sense unitat doctrinària. La unitat la donava el to musical.*